

Etnološka biblioteka

Knjiga 73

Urednik
Miroslav Niškanović

Recenzenti
Prof. dr Saša Nedeljković
Prof. dr Ljiljana Gavrilović

*Recenzentska komisija za etnologiju i antripologiju
Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu*

Prof. dr Ivan Kovačević, prof. dr Vesna Vučinić,
dr Mladena Prelić, viši naučni saradnik

Uređivački odbor

Prof. dr Mirjana Prošić-Dvornić (Northwood University Midland, SAD), prof. dr Ivan Kovačević (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu), prof. dr Dušan Drljača, Beograd, prof. dr Mladen Šukalo (Filološki fakultet Univerziteta u Banjaluci, RS, BiH), prof. dr Bojan Žikić (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu), dr Petko Hristov (Etnografski institut s Muzej, BAN, Sofija, Bugarska), dr Mladena Prelić (Etnografski institut SANU, Beograd), dr Miroslava Lukić-Krstanović (Etnografski institut SANU, Beograd), prof. dr Dimitrije O. Golemović (Fakultet muzičke umetnosti, Beograd), dr Srđan Katić (Istorijski institut, Beograd), dr Aleksandar Krel (Etnografski institut SANU, Beograd).

Štampanje publikacije finansirano je iz sredstava Ministarstva
kulture i informisanja Republike Srbije

**URBANI KULTURNI IDENTITETI
I RELIGIOZNOST U
SAVREMENOM KONTEKSTU**

Tematski zbornik

**Uredio
Danijel Sinani**

**Beograd
2013**

Urbani kulturni identiteti i religioznost u savremenom kontekstu

Etnologija i antropologija su dugo i često povezivane s proučavanjem tradicionalnih i seoskih kultura - u slučaju prve, ili plemenskih i egzotičnih kultura - u slučaju druge (ko)discipline. Međutim, nova srpska antropologija je često izlazila iz pomenutih okvira, a samo letimičan pogled na domaće etnološko/antropološke kurikulume u poslednje dve decenije, pokazaće da istraživanje i proučavanje tradicionalne kulture konstantno gubi korak za "savremenim" temama i fenomenima. Prethodno rečeno je još jasnije kada se ima u vidu činjenica da je antropologija inicijalno formulisana upravo kao nauka o Drugima. Dok su antropolozi kolonijalnih sila svoje Druge pronalazili na udaljenim novoosvojenim prostorima, u kontinentalnoj Evropi je drugost istraživana na mnogo dostupnijem i poznatijem terenu – u okviru sopstvenih tradicijskih "društava" i seoskih kultura. Nestajanjem elemenata koji su takvu drugost činile bitno različitom od gradskog života, te kontinuiranim migracijama na relaciji selo – grad, istraživački fokus etnologa i antropologa se izmešta u novo okruženje. Na svojevrsan na-

čin, ruralno je, dakle, ustupilo mesto urbanom u mnogim segmentima antropoloških istraživanja, ali, paradoksalno, i pored konstatovanog stanja stvari, proučavanjima urbanih kulturnih identiteta u domaćoj etnologiji i antropologiji nije se pristupalo sistematski, niti postoje publikacije u kojima bi bili objedinjeni rezultati do kojih se u razmatranju fragmenata navedenih fenomena došlo.

Ovaj zbornik predstavlja kompilaciju nekoliko različitih studija slučaja, koje za temu imaju urbane kulturne identitete i religioznost u savremenom okruženju i, iako se njime u domaću nauku ne uvode sistematska proučavanja ove oblasti, njegov značaj leži pre svega u činjenici da on donosi sveža promišljanja starih i novih problema, uvodi u polje istraživanja nove tematske oblasti i nagoveštava u kojim sve pravcima može da bude angažovana antropološka misao.

Tako, u uvodnoj studiji *Neki problemi proučavanja identiteta u Srbiji*, Ivan Kovačević i Vladimira Ilić razmatraju probleme na koje se može naići prilikom proučavanja savremenih kulturnih identiteta, bilo da se radi o njihovim etničkim, rodnim, regionalnim, lokalnim, grupnim ili individualnim parametrima. Bojan Žikić i Marija Ristivojević se u tekstu *Beograd kao kulturni simbol: mogući temat etnološkog i antropološkog proučavanja u okviru pokušaja formulisanja predloga za Beogradske studije*, zalažu za formiranje multidisciplinarnih, akademskih beogradskih studija, u okviru kojih bi etnološko-antropološka problemska posebnost trebalo da bude sadržana u proučavanju korišćenja Beograda u smislu kulturnog simbola u kulturnoj komunikaciji, te proučavanju kulturnih identiteta nastalih

upotrebom ovog kulturnog simbola. U tekstu *O (ne)mogućnosti zaštite religijskih koncepata i praksi kao nematerijalne kulturne baštine u kontekstu pridruživanja Republike Srbije Evropskoj uniji*, Miloš Milenković, imajući u vidu pojedina rešenja kojima se pribeglo u Zakonu o crkvama i verskim zajednicama, ukazuje na rizik suočavanja sa spornim situacijama prilikom definisanja "pripadnosti" kulturnog nasleđa, u kontekstu procesa pristupanja Evropskoj uniji, te predlaže model kojim bi se predupredili problemi prilikom dalje izrade regulative u vezi sa zaštitom kulturnog nasleđa. Ljubica Milosavljević i Marko Pišev, u radu *Prilog proučavanju urbanog kulturnog nasleđa putem dekonstruisanja procesa konstruisanja starosti kao društvenog problema u Srbiji: preliminarna razmatranja* dekonstruišu proces konstruisanja starosti kao društvenog problema u Srbiji sredinom 19. veka, koji je zavisio od društvenih kretanja u gradu kao mestu u kojem je starost počela da se razvija na drugačiji način od one starosti koja je pripadala seoskoj sredini i u kojoj je bila samo lični ili porodični problem. U tekstu *Predstave o rokenrolu kao urbanom kulturnom nasleđu*, Marija Ristivojević i Bojan Žikić analiziraju specifičnosti lokalnih poimanja rokenrola i urbanosti na primeru novog talasa osamdesetih godina dvadesetog veka u Beogradu. U radu pod nazivom *Mesta straha: tretman urbanih fenomena u modernoj horor prozi – antropološka perspektiva*, Marko Pišev i Ljubica Milosavljević analizirajući fenomene vezane za gradski prostor kao mesto odvijanja "urbanog horora", na primeru tri moderne horor pripovetke i primenom strukturalno-semiotičkog metoda,

pokušavaju da proniknu u strukture smeštene u zaleđu kulturnih predstava koje metropolu mogu da učine mestom i izvorštem zla. Ana Banić Grubišić u tekstu *Slika grada u filmovima postapokalipse*, na osnovu popularnih kinematografskih predstava o gradu budućnosti, opisuje dva najčešća tipa grada budućnosti nakon apokalipse – futuristički grad napredne tehnologije i mali grad nazadne tehnologije i razmatra odnos prema gradu i gradskom životu uopšte. Ivana Gačanović u radu pod nazivom *O decentriranju navijačkih identiteta: ima li romantike u navijanju?* pažnju usmerava na identifikacione markere koji se koriste prilikom formiranja demarkacionih linija između svoje i sebi suprotstavljenje navijačke grupe, na specifičan način delimičnog izdvajanja iz sopstvene grupe, kao i na reverzibilni proces međudejstva kreiranja ličnog identiteta i navijačkih praksi. U tekstu *Religija i emocije: mogući pravci izučavanja*, Vladimira Ilić i Mladen Stajić se bave emocijama u religijskom kontekstu - pored ostalog, uticajem religije na emocije putem pobuđivanja, regulacije i upotebe emocija, te postavljaju pitanje svetih emocija kao posebne kategorije emocija i relativizuju hrišćanski oblikovane koncepte samokontrole i poniznosti kao ljudskih vrlina. Nina Kulenović i Danijel Sinani u radu *Altrernativni religijski identiteti: Crkva Isusa Hrista svetaca poslednjih dana – opšti podaci i struktura organizacije* razmatraju opšte podatke vezane za osnivanje, učenja i verske prakse Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana, kao i strukturu njene organizacije i njenog sveštenstva. Na kraju, u tekstu pod nazivom *Kratka istorija Crkve Isusa Hrista SPD u svetu i na prostoru bivše Jugoslavi-*

je, Mladen Stajić i Nina Kulenović predstavljaju istorijat Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana, počev od otkrovenja Džozefa Smita, prateći delovanje osnivača i najznačajnijih predsednika, kao i pojedine promene u njenoj religijskoj dogmi i praksi. U tekstu su predstavljeni i najznačajniji događaji u razvoju organizacije na prostoru bivše Jugoslavije, kao i njena struktura u Srbiji danas.

Svi radovi u ovom zborniku nastali su kao rezultat istraživanja na projektima: *Urbano kulturno nasleđe i religioznost u savremenom kontekstu i okruženju* Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije, *Antropološko proučavanje Srbije – od kulturnog nasleđa do modernog društva* (177035), *Identitetske politike Evropske unije: prilagođavanje i primena u Republici Srbiji* (177017) i *Трансформација културних идентитета у савременој Србији у Европска унија* (177018) Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Na samom kraju predgovora, iskoristiću priliku i prostor koji mi je na raspolaganju da se zahvalim Ministarstvu kulture i informisanja na podršci koju je pružilo u realizaciji ovih istraživanja, svim učesnicima projekta i autorima koji su doprineli kvalitetu ovog izdanja, kao i Nini Kulenović i Mladenu Stajiću na svesrdnoj pomoći prilikom pripreme zbornika, te našem izdavaču - Srpskom genealoškom centru i kolegi Miroslavu Niškanoviću.

Danijel Sinani

Mladen Stajić

Institut za etnologiju i
antropologiju
Filozofski fakultet
Univerziteta u Beogradu
mladen.stajic@f.bg.ac.rs

Nina Kulenović

Institut za etnologiju i
antropologiju
Filozofski fakultet
Univerziteta u Beogradu
nina.kulenovic@f.bg.ac.rs

Kratka istorija Crkve Isusa Hrista SPD u svetu i na prostoru bivše Jugoslavije¹

Apstrakt: U ovom tekstu biće predstavljen istorijat organizacije Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana u svetu i kod nas, prateći delovanje osnivača i najznačajnijih predsednika, kao i pojedine promene u religijskoj dogmi i praksi. Biće ukazano na najznačajnije događaje u razvoju organizacije na prostoru bivše Jugoslavije, kao i na njenu strukturu u Srbiji danas.

Ključne reči: Sveci poslednjih dana, mormonizam, Džozef Smit, Brigam Jang, apostaza, Mormonova knjiga, organizacija na prostoru bivše Jugoslavije, Srbija

¹ Rad je rezultat istraživanja na projektima: "Urbano kulturno nasleđe i religioznost u savremenom kontekstu i okruženju" Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije i "Antropološko proučavanje Srbije – od kulturnog nasleđa do modernog društva" (177035) Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Temelje Crkve Isusa Hrista Svetaca poslednjih dana (u daljem tekstu CIHSPD), religijski pokret koji se popularno naziva mormonizam, postavio je Džozef Smit 1834. u državi Njujork, SAD.² Okupljajući preko 14 miliona sledbenika širom sveta, ova Crkva danas predstavlja jednu od najvećih samoniklih veroispovesti na američkom kontinentu.³ U prvom tekstu bilo je reči o strukturi i administraciji Crkve, dok će u ovom radu naglasak biti stavljen na istorijat i razvoj CIHSPD u svetu i kod nas.

Život i delo Džozefa Smita – vizije, Mormonova knjiga i uloga proroka

Džozef Smit je rođen 1805. godine u Šaronu, u državi Vermont, SAD. Kada mu je bilo 14 godina, a tada je živio sa roditeljima u državi Njujork, pozeleo je da se priključi nekoj od postojećih verskih organizacija. Prema mormonskom verovanju, pokušavajući da dobije odgovor na pitanje koja je crkva istinita, počeo je da se moli Bogu.⁴ Dobio je odgovor da je to Crkva Isusa Hrista, ali

² D. J. Davies. 2005. "Crkva Isusa Hrista Svetaca poslednjih dana (mormonizam)", u: *Enciklopedija novih religija*, Christopher Partridge (ur.), Zagreb, str. 32.

³ C. H. Lippz. 2004. "Svetitelji novijeg doba", u: *Enciklopedija živih religija*, K. Krim (ur.), Beograd: Nolit.

⁴ *Teachings of Presidents of the Church Joseph Smith*. 2007. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 4-5.

da se ona ne nalazi na zemlji, te da je on odabran da je obnovi.⁵

Čitajući Poslanicu svetog apostola Jakova – gde u prvoj glavi u petom stihu stoji: *Ako li kome od vas nedostaje premudrosti, neka ište u Boga koji daje svakome bez razlike i ne kori nikoga, i daće mu se* – Smit je zaključio da je molitva jedini put kojim se mogu razrešiti pomenuta nedoumica, budući da su predstavnici različitih verskih organizacija toliko različito tumačili Sveto pismo da su ta razmimoilaženja uzdrmala njegovo poverenje u Bibliju.⁶ U proleće 1920. godine, Smit se zaputio u obližnji šumarak u želji da se osami. Uverivši se da je sam, počeo je da se moli. Prema sopstvenom svedočenju, iznenada je osetio da ga je savladala sila koja mu je oduzela moć govora, pa je pomislio da mu je došao kraj. U trenucima dok je gubio snagu, ugledao je snop svetlosti i dva obličja kako lebde u vazduhu iznad njega.⁷ Jedna od te dve osobe mu se obratila po imenu, predstavivši mu onu drugu kao svoga sina koga bi Smit trebalo da sledi.⁸ Smit je upitao koja je crkva

⁵ Ibid., str. 5.

⁶ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 3-4.

⁷ L. R. Bushman. 2008. *Mormonism*. Oxford: Oxford University Press, str. 16-19.

⁸ *Dragocjeni biser*. 1982. Izbor objava, prijevoda i kazivanja Josipa Smith. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 48.

ispravna i dobio odgovor da su sve pogrešne i da im, stoga, ne sme pristupiti. Pošto mu je obrazloženo da je crkva zapala u apostazu i da su propovednici postojećih crkava zastranili, ostajući pobožni samo na manifestnom planu, Smit je došao sebi i povratio snagu. Odlučio je da poslušava savet i započne rad na obnovi Hristove crkve na zemlji.

U godinama koje su sledile, Džozef Smit je trpeo osude i progon zbog svojih uverenja i delovanja. Zato se, 21. septembra 1823. godine, molitveno obratio Bogu pitajući se kakav je njegov položaj pred Bogom. Po verovanju članova CIHSPD, ukazao mu se anđeo Moroni kako lebdi nad zemljom, praćen jakom svetlošću.⁹ Predstavivši se kao Božji glasnik, Moroni je obznanio Smitu da će njegovo ime postati poznato među svim narodima sveta i po dobru i po zlu. Govorio mu je o knjizi zabeleženoj na zlatnim pločama, u kojoj je zapisana istorija nekadašnjih žitelja američkog kontinenta i otkrio mu da se u njima nalazi "punina" jevanđelja.¹⁰ Pored toga što je Smitu otkrio gde može da pronađe ploče, Moroni mu je objasnio i da tekst koji je na njima zapisan može prevesti pomoću dva kamena na srebrnim lukovima – koji se nazivaju Urim i Tumim.¹¹

⁹ *Teachings of Presidents of the Church Joseph Smith*. 2007. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 5-6.

¹⁰ *Ibid.*, str. 6.

¹¹ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 6; *Dragocjeni biser*. 1982.

Mormonova knjiga, prema verovanjima Smita i njegovih sledbenika, jeste zapis koji sadrži puninu Jevanđelja koje je Isus Hristos predao drevnim stanovnicima američkog kontinenta.¹² Mormonovu knjigu bi trebalo koristiti kao sredstvo za razumevanje Božjih učenja, uključujući i ona sadržana u Bibliji. Sledbenici CIHSPD veruju da se istinitost Mormonove knjige može spoznati kroz molitvu i upit Nebeskog Oca, koji kroz Svetog Duha objavljuje iskrenima njenu verodostojnost. Članovi CIHSPD smatraju da ih Sveti Duh uverava da je Džozef Smit bio Božji prorok preko kojeg je obnovljeno Jevanđelje Isusa Hrista, te da Crkvu danas vode proroci i apostoli.¹³

U Smitovoj viziji, Moroni mu je rekao da će pre sudnjeg dana obnoviti sveštenstvo rukom proroka Ilije, otkrivši mu pritom da će se obistinuti brojna proročanstva iz Svetog pisma.¹⁴ Smit je poslušao glasnika i pošao u potragu za mestom na kojem su bile zakopane ploče, a pošto je pažljivo slušao Moronijeve reči, jasno je mogao da vidi mesto koje je trebalo pronaći. Brdo Kumora, na kojem su

Izbor objava, prijevoda i kazivanja Josipa Smith. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 51-52, 59.

¹² C. L. Bushman & R. L. Bushman. 1999. *Mormons in America*. Oxford: Oxford University Press, str. 19.

¹³ *The Gospel of Jesus Christ. Serbian*. 2007. Salt Lake City: Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 17.

¹⁴ *Dragocjeni biser*. 1982. Izbor objava, prijevoda i kazivanja Josipa Smith, Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 51.

ploče ostavljene, nalazi se u blizini sela Mančester, u okrugu Ontario, u državi Njujork.¹⁵ Glasnik je naložio Smitu da svake godine u isto vreme dolazi na to mesto, kako bi od njega dobio pouke i uputstva, a da će dan da preuzime ploče doći za četiri godine.¹⁶ Džozef Smit je postupao po uputstvima i, 22. septembra 1827. godine, od glasnika je dobio ploče na čuvanje, uz obaveštenje da će mu, pošto izvrši ono što se od njega očekuje, biti zatraženo da ih vrati.¹⁷ Razlog za ovakav zahtev, kako je objašnjeno, biće brojni pokušaji, u godinama koje će uslediti, da se ploče otmu, a Smitu naudi. Smit je počeo da prevodi tekst zabeležen na pločama, a u tom poslu su mu, u različitim razdobljima, pomagali supruga Ema, Martin Haris i Oliver Kauderi.¹⁸ Njegov trud su, međutim, otežavale brojne teškoće, poput osporavanja i proganjanja, nemašti-

¹⁵ *The Testimony of the Prophet Joseph Smith, Serbian*. 2007. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 8; *Dragocjeni biser*. 1982. Izbor objava, prijevoda i kazivanja Josipa Smith, Zadar: Crkva Isusa Hrista Svetaca posljednjih dana, str. 53.

¹⁶ *Teachings of Presidents of the Church Joseph Smith*, 2007. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 5-6.

¹⁷ *Dragocjeni biser*. 1982. Izbor objava, prijevoda i kazivanja Josipa Smith. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 54.

¹⁸ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 7-10.

ne i činjenice da je Haris, Smitov prijatelj i pisar, izgubio delove prevoda.¹⁹ Smit je očajavao zbog svega toga i molio za oprostaj, koji je, prema sopstvenom svedočenju, na kraju i dobio, uz instrukciju da nije potrebno ponovo prevoditi deo zapisa koji sadrži sekularnu istoriju. Umesto izgubljenog prevoda, Smitu je naloženo da se posveti prevodenju drugih ploča, koje je pripremio prorok Nefi. Na njima je bila zabeležena istorija istog perioda, ali dopunjena značajnijim proročanstvima o Hristu i drugim svetim spisima.²⁰ Sledbenici Crkve Isusa Hrista smatraju da je Bog, predvidevši gubitak ploča, nadahnuo Nefija da pripremi ovu drugu povest.²¹

Prema predanju, 5. aprila 1829. godine u Smitovu kuću je došao neznanac – Oliver Kauderi.²² Kauderi se predstavio kao učitelj koji je, godinu dana pre zvaničnog osnivanja Crkve, čuo priču o pločama na kojima su zapisani drevni spisi, te je želeo da pomogne Smitu u njihovom

¹⁹ *Dragocjeni biser*. 1982. Izbor objava, prijevoda i kazivanja Josipa Smith. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 55.

²⁰ *Nauk i savezi*. 1982. Odsjek 3. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 4; *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 8.

²¹ *Mormonova knjiga*. 2007. 1 Nefi 9. Solt Lejk Siti: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 15.

²² *Teachings of Presidents of the Church Joseph Smith*. 2007. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 7-9.

prevođenju. Valjalo bi napomenuti i da je Kauderi imao značajnu ulogu u formativnim godinama Crkve, figurirajući kao jedan od tri svedoka zlatnih ploča Mormonove knjige i kao drugi apostol CIHSPD. Dva dana po njegovom dolasku, Smit je počeo da prevodi Mormonovu knjigu, a Kauderi je zapisivao njegove reči.²³

U maju 1829. godine, dok su se zajedno molili u šumi, Smitu i Kauderiju se ukazao glasnik, koji ih je uveo u red sveštenika polaganjem ruku.²⁴ Tada im je predato Aronovo sveštenstvo koje drži ključeve anđeoskog posluživanja, jevanđelja, pokajanja i krštenja uranjanjem za oprost greha.²⁵ Najpre je Smit krstio Kauderija, a potom je Kauderi krstio Smita. Zatim su, polaganjem ruke na glavu, jedan drugog uveli u niže, Aronovo, sveštenstvo. Glasnik koji im se ukazao predstavio se kao novozavetni Jovan Krstitelj, koji deluje pod vodstvom Petra, Jakova i Jovana, nosilaca ključeva Melhisedekovog sveštenstva.²⁶ Nešto kasnije Petar, Jakov i Jovan, trojica prvobitnih Isusovih apostola, ukazali su se Džozefu Smitu i dodelili mu više, Mel-

²³ Ibid.

²⁴ *Dragocjeni biser*. 1982. Izbor objava, prijevoda i kazivanja Josipa Smith. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 56.

²⁵ Za objašnjenje tipova sveštenstva u CIHSPD i bliže određenje Aronovog i Melhisedekovg sveštenstva, vid. prethodni tekst.

²⁶ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 12-14.

hisedekovo, sveštenstvo.²⁷ Model prema kojem će u narednim godinama biti ustanovljena upravljačka tela svih organa Crkve – tela sastavljena od predsednika i dva savetnika – biće upravo trojica novozavetnih apostola.

Prvih pet hiljada primeraka Mormonove knjige pojavilo se u prodaji u martu 1830. godine. Među prvim misionarima koji su koristili knjigu bio je Samjuel Smit, koji je jedan primerak prodao mladom Fajneasu Jangu – bratu Brigama Janga, koji će nešto kasnije postati naslednik prvog predsednika i vođa CIHSPD.²⁸

Džozefu Smitu je objavljeno da dan kada bi crkvu trebalo ponovno ustanoviti treba da bude 6. april 1830.²⁹ Događaj koji se tog dana zbio na zapadu države Njujork predstavljao je prelomnu tačku u institucionalizaciji savremene crkvene organizacije. Naime, tada se 56 muškaraca i žena okupilo u kući Pitera Vitmera u Fajetu, u državi Njujork. Prorok je odabrao šest muškaraca da učestvuju u organizaciji.³⁰ Uz pristanak prisutnih, a na osnovu Božje objave,

²⁷ Ibid., str. 14.

²⁸ Iako je Jang bio upoznat sa sadržajem knjige od proleća 1830. godine, prihvatio ju je kao istinitu tek posle dvogodišnjeg studioznog proučavanja. Jang je kršten 1832. godine, da bi nešto kasnije postao apostol i, konačno, drugi predsednik crkve. Ibid., str. 11.

²⁹ *Nauk i savezi*. 1982. Odsjek 20. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 30.

³⁰ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 14.

Džozef Smit je uveo Olivera Kauderija u službu starešine Crkve, a Kauderi je proroka zaredio u starešinu.³¹ Ovaj sakrament je blagosloven i prenosi se članovima sve do današnjeg dana.³² Na prvom sastanku, Smit je imao otkrovenje da Crkva treba da se podvrgava rečima proroka kao da te reči dolaze od Gospoda sâmog.³³ Sastanak iz 1830. godine trebalo bi izdvojiti kao posebno značajan utoliko što mnogi tada ustanovljeni verski i obredni elementi – poput obaveze da se o svakoj crkvenoj odluci članovi izjasne glasanjem, pevanja psalama, molitve, pričešća, ličnih svedočanstava, davanja dara Svetog Duha rukopoloženjem, uvođenja u sveštenučku službu, ličnog otkrovenja i otkrovenja preko sveštenika – opstaju u Crkvi sve do danas.³⁴

Međutim, članovi i predvodnici crkve su sve češće bili izloženi progonu, uključujući i više pokušaja hapšenja Džozefa Smita i njegovih najbližih saradnika.³⁵ Postajalo je sve jasnije da je za napredak Crkve neophodno da se, zajedno sa članstvom, preseli na neko miroljubivije me-

³¹ *Nauk i savezi*. 1982. Odsjek 20. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 30.

³² Većina članova CIHSPD ima karticu na kojoj je prikazano stablo koje pokazuje od koga su primili starešinstvo, čija se istorija može pratiti sve do Brigama Janga, Džozefa Smita i Isusa Hrista.

³³ *Nauk i savezi*, 1982. Odsjek 21. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 35.

³⁴ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 15.

³⁵ *Ibid.*, str. 17.

sto. Ideja o preseljenju dobija legitimitet kroz proročku objavu Božijeg plana za preseljenje u Ohajo.³⁶ Veći deo članstva odlučuje da poslušá prorokove reči i krene za njim na 400 kilometara dugo putovanje do mesta Kirtland, mnogi ostavljajući za sobom porodice koje su ih odrekle zbog njihovih religijskih uverenja.

Putovanje na zapad – postavljanje temelja crkvene organizacije

U periodu između 1831. i 1838. godine, Crkva je imala dva sedišta u kojima se okupljao najveći broj članova. Džozef Smit, Veće dvanaestorice i veliki broj svetaca živeli su u Kirtlandu, u državi Ohajo, dok se drugi deo članstva, koji je nastavio dalje na zapad, kako bi stvorio Sion, naposljetku zaustavio u državi Misuri.³⁷

Tokom svog boravka u Ohaju, prorok je dobio brojna otkrovenja, koja su objavljena u knjizi zapovesti;³⁸ ustanovio je "školu proroka"³⁹ i radio na prepravljajući biblijskog teksta – prvenstveno u smislu pojednostavljenja jezika i tu-

³⁶ *Nauk i savezi*. 1982. Odsjek 37 i Odsjek 38. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 54, 56.

³⁷ *Ibid.*, Odsjek 52, str. 82-83.

³⁸ Ovih sedamdesetak otkrovenja postaće kasnije Odsek 1 i Odsek 133 knjige *Nauk i savezi*.

³⁹ *Nauk i savezi*. 1982. Odsjek 88. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 54-55.

mačenja doktrina.⁴⁰ Tokom ovog perioda, definisana su i pravila o zabrani konzumacije alkohola i duvana (1833) i – kako bi se ustanovila efikasnija organizacija i pomoglo najugroženijim članovima Crkve – ustanovljeno je pravilo davanja "desetka" tj. desetine ličnih primanja Crkvi (1838).⁴¹ U godinama provedenim u Ohaju, u okviru sveštenstva su formirane organizacione jedinice koje opstaju sve do današnjeg dana – poput Prvog predsedništva, koje čine predsednik i dva savetnika, Veća dvanaestorice apostola i Prvog veća sedamdesetorice; uvedeni su pozivi patrijarha i starešine – a ustanovljeni su i prvi kočiji.⁴² U Kirtlandu, Džozef Smit je obučavao buduće predvodnike Crkve, te su tokom ovog perioda krštena čak četvorica budućih predsednika; još trojica su bili direktni potomci mormonskih pionira koji su prvi stigli u Ohajo.⁴³ Tokom boravka u Kirtlandu, članovi kreću u prve misije u inostranstvo – u Kanadu i u Veliku

⁴⁰ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 25-26.

⁴¹ *Nauk i savezi*. 1982. Odsjek 89 i Odsjek 119. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 155, 212.

⁴² *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 28.

⁴³ Brigham Jang, Džon Tajlor, Vilford Vudraf i Lorenzo Snou, koji će jedan za drugim biti predsednici CIHSPD do 1901. godine, kršteni su u Kirtlandu. Džozef F. Smit, Herbert Dž. Grant i Džordž Albert Smit koji su bili predsednici do 1951. godine direktni su potomci sledbenika Crkve iz ovog grada. *Ibid.*, str. 31.

Britaniju. Godine 1836. sagrađen je prvi hram, a članovi CIHSPD veruju da su se iste godine u hramu ukazali sam Isus Hristos i brojni proroci.

Tokom 1838. godine većina članova CIHSPD je proterana iz Ohaja pod pritiskom i nasiljem lokalnog stanovništva, koje je odbijalo da prihvati sledbenike drugačijih verskih uverenja.⁴⁴ Paralelno sa dešavanjima u Ohaju, zajednica u Misuriju je radila na uspostavljanju Siona, na mestu koje je dobilo naziv Independens.⁴⁵ Tu je sagrađen hram i organizovano deset ogranaka sa više od osam hiljada članova.⁴⁶ "Sveci", međutim, ni u ovoj oblasti nisu bili dobrodošli, te su pripadnici Crkve trpeli neprestano nasilje. Krajem oktobra 1838, lokalne vlasti objavljuju dekret kojim se poziva tretiranje sledbenika CIHSPD kao neprijatelja koje treba proterati ili uništiti.⁴⁷ Ovakav potez lokalnih vlasti konačno je dao povoda formiranju rulje od dvesta ljudi koja je ubila sedamnaest i ranila petnaestak mormona.⁴⁸ Ubrzo na-

⁴⁴ C. L. Bushman & R. L. Bushman. 1999. *Mormons in America*. Oxford: Oxford University Press, str. 37.

⁴⁵ *Nauk i savezi*. 1982. Odsjek 57. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 89.

⁴⁶ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 42.

⁴⁷ *Ibid.*, str. 49; C. L. Bushman & R. L. Bushman. 1999. *Mormons in America*. Oxford: Oxford University Press, str. 39-40.

⁴⁸ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 50.

kon ovog krvoprolića, policija hapsi proroka Džozefa Smit i druge vođe, a sledbenici Crkve, predvođeni tadašnjim predsednikom Veća dvanaestorice, Brigamom Jangom, prinuđeni su da prebegnu u istočni Ilinois.⁴⁹ U Ilinoisu, "sveci" osnivaju grad Nauvu koji je, za svega četiri godine, postao najveći grad i trgovački centar u tom delu Sjedinjenih Američkih Država. Sagrađen je hram, organizovana su odeljenja i kočiči, pojavilo se prvo potporno društvo,⁵⁰ objavljena je knjiga Avramova i primljena su značajna otkrovenja.⁵¹ Širom sveta počinju da se intenziviraju misije koje okupljaju hiljade novih sledbenika. U Ilinoisu, preko proroka Džozefa Smita, "sveci" primaju otkrovenje da je moguće krštenje za mrtve pretke koji nisu imali priliku da za života budu upoznati s jevanđeljem, što mnogim članovima pruža veliku utehu.⁵² Uvodi se i primanje sveštenstva rukopoloženjem, koje omogućava supružnicima "pečaćenje" za već-

⁴⁹ *Teachings of Presidents of the Church Joseph Smith*. 2007. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 369.

⁵⁰ Ema Smit, supruga Džozefa Smita, izabrana je za prvu predsednicu Potpornog društva.

⁵¹ Knjiga Mojsijeva, knjiga Avramova, odlomci iz istorije Džozifa Smita, prevod odlomaka svedočanstva po Mateju i članci vere koji sačinjavaju *Dragoceni biser* objavljeni su najvećim delom tokom ovog perioda. *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 57, 61.

⁵² *Nauk i savezi*. 1982. Odsjek 124. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 221.

nost.⁵³ Vreme koje su pripadnici CIHSPD proveli u Nauvu nesumnjivo je donelo mnogo toga značajnog za Crkvu. Međutim, 27. juna 1844. zbio se i najtragičniji događaj u istoriji njenog postojanja. Naime, tada je dvestotinak ljudi napalo zavor Kartedž i ubilo Smita koji je tu bio zatočen pod optužbom za remećenje javnog reda i mira.⁵⁴ Nadali su se da će njegovom smrću ovaj religijski pokret potpuno izgubiti značaj,⁵⁵ ali, suprotno svim očekivanjima, Smitovo ubistvo imalo je upravo suprotan efekat – smrt proroka znatno je zbližila sledbenike. Za novog predsednika i proroka izabran je Brigam Jang.⁵⁶

Sledeći novog predvodnika, "sveci" su februara 1846. počeli da napuštaju Nauvu i, prešavši reku Misisipi, stigli u zapadnu Ajovu i Nebrasku.⁵⁷ Tu su proveli zimu pripremajući se za prelazak preko Stenovitih planina. U ovom periodu je formiran takozvani "mormonski bataljon" koji je učestvovao u Meksičkom ratu, nadajući se kako plati,

⁵³ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 63.

⁵⁴ Sa svojim bratom Hiramom Smitom i Džonom Tajlorom, budućim predsednikom Crkve.

⁵⁵ C. L. Bushman & R. L. Bushman. 1999. *Mormons in America*. Oxford: Oxford University Press, str. 51.

⁵⁶ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*, 2006. The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Salt Lake City, str. 67-71

⁵⁷ *Ibid.*, str. 75

odeći i hrani koje su dobijali vojnici, tako i promeni slike o članovima CIHSPD u javnosti.⁵⁸

Godine 1847, predsednik Brigam Jang izdaje proglas "Reč i volja Gospodnja", koji postaje statut mormonskog pionirskog pokreta koji se uputio na zapad.⁵⁹ Mučeni glađu, surovim uslovima sredine u kojoj su se obreli, kao i brojnim epidemijama i bolestima, mnogi pripadnici CIHSPD nisu uspeli da stignu do doline Solt Lejk. Ipak, finansijska pomoć engleskih "svetaca" koju je doneo Džon Tajlor, budući predsednik Crkve, pomaže da se to razdoblje prebrodi, te više od šezdeset dve hiljade ljudi uspeva da pređe Stenovite planine i dođe do Velikog slanog jezera.⁶⁰

Prve odluke donete po dolasku – koje će do danas ostati u samoj srži mormonske organizacije – odnosile su se na odabir mesta za izgradnju hrama i na formalno imenovanje Brigama Janga za predsednika Crkve.⁶¹ Sredinom XIX veka, odaslata su misionari širom sveta, koji su, uprkos slabim prvobitnim rezultatima, ipak posejali seme za budući misionarski rad. Do Jangove smrti 1877. godine, naseljena je či-

⁵⁸ Bataljon je formiran od 541 muškaraca, 33 žene i 42 deteta. Nakon završetka rata, mnogi pripadnici bataljona su ostali u Kaliforniji tokom čuvene "zlatne groznice".

⁵⁹ *Nauk i savezi*, 1982. Odsjek 136. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana ,str. 254

⁶⁰ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*, 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 80

⁶¹ *Ibid.*, str. 85

tava dolina oko Slanog jezera i osnovano preko 350 kolonija i oko 200 gradova. Crkva je u trenutku njegove smrti brojala preko sto hiljada članova u tom delu države Jute. Značajne institucionalne odluke tokom Jangovog predsedništva odnosile su se i na uvođenje redovnog organizovanja konferencije Veća dvanaestorice u svakom kočiću. Godine 1869, uvedena je nedeljna škola, 1870. je pokrenuto društvo mladih žena, a 1877. godine utemeljeno je prvo potporno društvo u kočiću.⁶²

Do kraja veka, na čelu Crkve su bila još trojica proroka. Džon Tajlor je bio treći predsednik, značajan po uređivačkom radu u časopisima "Vremena i godišnja doba" i "Mormon". Dok se Tajlor nalazio na čelu Crkve, napravljene su prve jaslice u kojima se deca članova Crkve podučavaju Bibliji i pesmama. Jaslice danas čine sastavni deo gotovo svake organizacione jedinice. Najznačajnije pitanje pokrenuto tokom ovog perioda svakako se odnosilo na poligamne brakove u kojima su živeli određeni crkveni velikodostojnici. Naime, Kongres SAD je izglasao pravnu zabranu takve prakse sledbenika CIHSPD i ekonomski sankcionisao Crkvu, što je rezultiralo hapšenjem članova i oduzimanjem određenih građanskih prava.⁶³ "Sveci" su pak smatrali da oni samo upražnjavaju svoju veru, u kojoj je poligamija bila neophodan deo spasenja.⁶⁴ Odbijajući da popusti, pred-

⁶² Ibid., str. 92-95

⁶³ C. L. Bushman & R. L. Bushman. 1999. *Mormons in America*. Oxford: Oxford University Press, str. 92-94.

⁶⁴ Ibid., str. 92.

sednik Tajlor je odlučio da se povuče u "ilegalu" i na taj način vodi Crkvu sve do svoje smrti 1887. godine.⁶⁵

Vilford Vudruf je, kao predsednik Veća apostola, izabran za četvrtog predsednika Crkve. On je 1890. godine napisao Manifest, nešto kasnije zvanično uključen u knjigu *Nauk i savezi*,⁶⁶ u kojem se CIHSPD formalno ograđuje od poligamije. Ovo je bio nužan korak, imajući u vidu da je vlada SAD zapretila da će konfiskovati hramove ukoliko lideri Crkve nastave da žive u poligamnim brakovima.⁶⁷ Pošto je Vudruf objavio Manifest, svi uhapšeni članovi Crkve su oslobođeni, a progon njenih pripadnika postepeno počinje da jenjava. Vudruf je imao istaknutu ulogu i u izgradnji i posvećivanju hramova. Bio je prvi predsednik hrama Svetog Đorđa, prvog hrama sagrađenog nakon smrti Džozefa Smita i egzodusa iz Ilinoisa⁶⁸. Posvetio je Manti hram, peti osnovani hram u istoriji CIHSPD, i 1893. godine posvetio je hram u Solt Lejk Siti-ju koji je do danas ostao najveći od 144 trenutno postojeća hrama. Znatno pre formiranja Genealoškog društva, "sve-

⁶⁵ D. Bitton & T.G. Alexander. 2008. *Historical Dictionary of Mormonism*. Toronto: The Scarecrow Press, str 230.

⁶⁶ *Nauk i savezi*. 1982. Službena izjava. Zadar: Crkva Isusa Hrista svetaca posljednjih dana, str. 261.

⁶⁷ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*- 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 105.

⁶⁸ Ovaj hram u jugozapadnoj Juti danas je najstariji aktivni hram.

ci" su počeli da prikupljaju podatke o svojim porodičnim stablima i davno preminulim precima, kako bi u njihovo ime mogli da sprovode hramovne rituale.⁶⁹ Ovo društvo će kasnije prerasti u Odeljenje za porodičnu istoriju.

Nakon Vudrufove smrti, predsednik CIHSPD postao je Lorenzo Snou koji je nasledio velike crkvene dugove, nastale prevashodno u doba strogog kažnjavanja mnogoženstva. Snou je insistirao na obnovi "desetka" i priložništva crkvi, uspevši na taj način da u veoma kratkom roku udvostruči prihode i otplati dugove.⁷⁰ U vreme njegovog predsedavanja, mladim ženama je data mogućnost da se, ukoliko žele, bave misionatskim radom⁷¹ – što je bila prilika koju je veliki broj žena i iskoristio.⁷²

Tokom XX veka, članstvo Crkve beleži kontinuiran rast, a širom sveta se ustanovljuju hramovi, misije, odeljenja, područja i ogranci. U toku sedam decenija od 1901. i 1970. godine, ovom verskom organizacijom su predsedavala četiri proroka⁷³ i za to vreme se od 300.000 članova u

⁶⁹ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 105.

⁷⁰ *Ibid.*, str. 107-108.

⁷¹ Sve do tad, žene su odlazile u misiju isključivo kao pratnja svojim supruzima.

⁷² *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City. The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 108.

⁷³ Predsednici CIHSPD u ovom periodu su bili Džozef F. Smit, Hebe Dž. Grant, Džordž Albert Smit i Dajvid O. Mekej.

50 kočića stiže do 2.800.000 sledbenika u 500 kočića.⁷⁴ Finansijski oporavak omogućava ubrzanu izgradnju infrastrukture, uključujući i administrativnu zgradu u Solt Lejk Sitiju koja je i danas u upotrebi. Prvi hram u Kanadi otvoren je 1913. godine, dok je prvi hram u Evropi sagrađen u Švajcarskoj sredinom XX veka.⁷⁵ CIHSPD se u godinama koje su usledile prilagođavala kako zahtevima savremenog društva, tako i potrebama svojih članova, razvijajući programe za pomoć najugroženijima, kanale za komunikaciju sa sledbenicima,⁷⁶ kao i jedinstvenu i ujednačenu izdavačku i obrazovnu delatnost na globalnom nivou. Kao jedna od centralnih aktivnosti, po kojoj su "sveci" danas prepoznatljiviji, ostalo je misionarstvo, a rad na njegovom unapređenju razvijan je kroz izradu Sistematskog programa za učenje jevanđelja i programa učenja jezika za buduće misionare.⁷⁷

Nije nevažno pomenuti i značajne modifikacije u doktrinarnoj praksi. Naime, 1978. godine, predsednik Spenser Kimbal dobio je otkrovenje da se primanje sveštenstva

⁷⁴ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, str. 109.

⁷⁵ *Ibid.*, str.110.

⁷⁶ Pokretanjem novih časopisa i radio stanica, poput nedeljnog programa "Muzika i izgovorena reč", ili časopisa "Prijatelj" namenjenog deci, "Novo doba" namenjenog mladima i "Simbola" (engl. *Ensign*) namenjenog odraslima.

⁷⁷ Programi su pokrenuti 1952, tj. 1961. godine.

odobrava svim dostojnim muškarcima, te da se ono ubuduće neće zabranjivati ljudima afričkog porekla, što je do tada bio slučaj.⁷⁸ Isto tako, 1979. godine je objavljeno novo izdanje Biblije u prevodu kralja Džejsma, dopunjeno fusnotama koje upućuju na odgovarajuće delove Mormonove knjige, Nauka i zaveta i Dragocenog bisera.⁷⁹ Godine 1981, objavljena su reizdanja svih svetih knjiga sa novim sistemom fusnota i mapa indeksa itd. U isto vreme otpočinje i intenzivno prevođenje Mormonove knjige na razne jezike sveta.⁸⁰

CIHSPD u Jugoslaviji i Srbiji

Mormonizam se u Jugoslaviji prvi put pojavljuje početkom sedamdesetih godina XX veka zahvaljujući proslavljenom jugoslovenskom reprezentativcu, košarkašu Krešimiru Ćosiću. Naime, Ćosić se krstio i postao sledbenik CIHSPD tokom svojih studija na univerzitetu Brigam Jang, u gradu Provo, u američkoj saveznoj državi Juti. Po povratku u Zadar 1972. godine, Ćosić, uz pomoć nekoliko misionara, počinje da okuplja prve sledbenike. Mormon-

⁷⁸ Vid. D. White & O. K. White. 1980. Abandoning an Unpopular Policy: An Analysis of the Decision Granting the Mormon Priesthood to Blacks. *Sociological Analysis* 41(3):231-245.

⁷⁹ *Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints. str. 133.

⁸⁰ Ibid.

sku zajednicu osniva 1975. godine u Zagrebu i prevodi Mormonovu knjigu s engleskog na hrvatski jezik.⁸¹ Kako bi organizacija mogla da se registruje, kupljen je jedan sprat u zgradi na Svačićevom trgu u Zagrebu, gde se i danas nalazi sedište misije za severni Jadran. Prvi kršteni Jugosloveni na evropskom tlu bili su studenti i radnici na privremenom radu u inostranstvu. Iako su prvi kršteni "sveci" bili oni kršteni u inostranstvu – Tanasije Mirijevski u Austriji i Radmila Ranović u Švajcarskoj 1975. godine⁸² – sredinom sedamdesetih godina počinju da se organizuju krštenja i na Savskom jezeru u Beogradu. Kad je reč o bogoslužnju, budući da sedamdesetih godina crkva još nije postojala, tadašnje malobrojno članstvo se okupljalo u privatnim stanovima na Slaviji, Bulbulderu, u blizini Hotela Metropol itd. Krajem osamdesetih godina, desetak članova CIHSPD u Srbiji počinje da koristi prostori-je u ulici Janka Veselinovića, gde su u to vreme delovale i pojedine protestantske verske zajednice i Jehovini svedoci. Krštenja su vršena u improvizovanom montažnom bazenu.

Dok je početak naredne decenije obeležen brojnim problemima koje je Crkva imala s policijom,⁸³ između 1991. i 1993. godine CIHSPD konačno kupuje zgradu u ulici Miloša Pocerca, gde se i danas nalazi sedište Crkve u

⁸¹ U Hrvatskoj je ovaj prevod još uvek u upotrebi.

⁸² Podatak dobijen od informanta, člana CIHSPD u Beogradu.

⁸³ Policija je 1990. godine privremeno zabranila rad Crkve u zgradi u Janka Veselinovića.

Srbiji. Godine 1998, napravljena je krstionica u prostoriji u prizemlju zgrade, u kojoj je pre toga bila ordinacija poznatog dermatologa dr Doroslovca. Najveći deo zgrade je renoviran 2001. godine, dok je opremanje privedeno kraju 2006. godine, kada su uređene i prostorije na poslednjem spratu.

Nakon raspada Jugoslavije, u skladu sa zakonima novoformiranih država, postaje nužno da se Crkva registruje u svakoj od novonastalih država ponaosob. U Srbiji je u to vreme dozvolu za rad verskih zajednica izdavalo Ministarstvo unutrašnjih poslova, te CIHSPD do dozvole dolazi krajem devedesetih godina. Tokom te decenije, međutim, veliki problem za delovanje CIHSPD u Srbiji predstavljala je nemogućnost dobijanja radnih viza za misionare, koji su u zemlji najčešće boravili na osnovu turističke vize, te je misionara bilo svega nešto manje od dvadeset. Ovaj problem je nešto kasnije rešen posredno: misionari su dobijali vizu u Beču, da bi po dolasku u Beograd dobijali odobrenje za boravak.

Kad je reč o geografskoj podeli, u periodu od 1993. do 1999. godine, delovanje Crkve u Srbiji bilo je pod okriljem misije Austrija-Beč-Jug, čije se sedište nalazilo u Beču. Sedište misije za ovaj prostor se potom seli u Ljubljano, pa u Sofiju, pa ponovo u Ljubljano, gde ostaje sve do 2011. godine. Danas se, pod nazivom Severna jadranska misija ili Jadranska misija-sever, sedište nalazi u Zagrebu.

Kad je reč o odnosu Crkve i šireg okruženja, tokom NATO bombardovanja 1999. godine, članovi Crkve su trpeli pritiske i zbog američkog porekla religije i misionara

iz SAD, te su neretko optuživani da deluju kao američki špijuni.⁸⁴ S druge strane, kako primećuju članovi Crkve, do javnosti su retko stizale informacije o njenim brojnim humanitarnim akcijama.

U vreme bombardovanja, po naredbi američke ambasade, misionari napuštaju državu, a misija se ponovo uspostavlja tek dve godine kasnije. Od 2000. godine, broj članova počinje postepeno da se povećava. Situacija za Crkvu i članove osetno se menja nabolje po donošenju novog Zakona o crkvama i verskim zajednicama 2006. godine.⁸⁵ CIHSPD je jedna od prvih verskih organizacija koja se po ovom zakonu registrovala i dobila različite pogodnosti, poput oslobađanja od poreza i taksi. Danas crkva u Srbiji ima oko 250 članova organizovanih u područje Srbija, koje je podeljeno na tri ogranaka – Beograd, Novi Sad i Sremska Mitrovica. Na čelu područja i ogranaka se nala-

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ O Zakonu o crkvama i verskim zajednicama bilo je reči u prethodnim tekstovima. Vid. D. Sinani. 2010. Dawn by Law. Alternativni religijski koncepti i srpski Zakon o crkvama i verskim zajednicama, u: *Antropologija*, 3(10): 121-132; M. Stajić i D. Sinani. 2011. "Alternativna religioznost i kulturni identitet", u: Bojan Žikić (ur.). *Kulturni identiteti kao nematerijalno kulturno nasleđe: zbornik radova sa naučnog skupa Kulturni identiteti u XXI veku*, 129-146. Beograd: Srpski genealoški centar i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta; D. Sinani, N. Kulenović i M. Stajić. 2012. Nove i alternativne religije u Srbiji – o proučavanju i proučavanima. *Etnoantropološki problemi* 7(2):511-538.

ze predsedništva koja, po uzoru na globalnu organizaciju, čine predsednik i dva savetnika, mada, zbog nevelikog broja članova, mesto drugog savetnika često izostaje. Članstvo je sačinjeno prevashodno od lokalnog stanovništva, ili pak od misionara koji trenutno služe u Srbiji i od nekoliko porodica iz Sjedinjenih Američkih Država koje su zaposlene u američkoj ambasadi ili u američkim kompanijama u Srbiji.

Prema pozivima, polu i starosnim grupama, u okviru CIHSPD u Srbiji se organizuju službe i sastanci sveštenstva, Nedeljne škole (časovi na kojima se izučavaju Sveta pisma i učenja Jevandelja), Sveštencički sastanci (časovi za muškarce starije od dvanaest godina), Potpornog društva (za žene starije od osamnaest godina), Mladih žena (za devojke od dvanaest do osamnaest godina), Školice (Grupna služba i časovi za decu od tri do jedanaest godina) i Jaslica (za decu od osamnaest meseci do tri godine).⁸⁶

Literatura

- Bitton, D & T.G. Alexander. 2008. *Historical Dictionary of Mormonism*. Toronto: The Scarecrow Press.
- C. L. Bushman & R. L. Bushman. 1999. *Mormons in America*. Oxford: Oxford University Press.
- Bushman, L.R. 2008 *Mormonism*. Oxford: Oxford University Press.

⁸⁶ The Restoration of the Gospel of Jesus Christ. Serbian. 2007. Prospekt CIHSPD, str. 22.

- Davies, D.J. 2005. "Crkva Isusa Hrista Svetaca poslednjih dana (mormonizam)". U: Christopher Partridge (ur.) *Enciklopedija novih religija*. Naklada Ljevak: Zagreb.
- Lippz, C.H. 2004. "Svetitelji novijeg doba". U: K. Krim (ur.) *Enciklopedija živih religija*. Beograd: Nolit.
- Sinani, D. 2010. Dawn by Law. Alternativni religijski koncepti i srpski Zakon o crkvama i verskim zajednicama. *Antropologija* 10(3):121-132.
- N. Kulenović i M. Stajić. 2012. Nove i alternativne religije u Srbiji – o proučavanju i proučavanima. *Etnoantropološki problemi* 7(2):511-538.
- Stajić, M. i D. Sinani. 2011. "Alternativna religioznost i kulturni identitet". U: Bojan Žikić (ur.) *Kulturni identiteti kao nematerijalno kulturno nasleđe: zbornik radova sa naučnog skupa Kulturni identiteti u XXI veku*, 129-146. Beograd: Srpski genealoški centar i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta.
- White, D. and White O. K. 1980. Abandoning an Unpopular Policy: An Analysis of the Decision Granting the Mormon Priesthood to Blacks, *Sociological Analysis, Vol. 41, No. 3 (Autumn, 1980)*, pp. 231-245

Izvori

- Dragocjeni biser*. 1982. Izbor objava, prijevoda i kazivanja Josipa Smith. Zadar: Crkva Isusa Hrista Svetaca posljednjih dana.
- Mormonova knjiga*. 2007. Solt Lejk Siti: Crkva Isusa Hrista Svetaca posljednjih dana.
- Nauk i savezi*. 1982. Zadar: Crkva Isusa Hrista Svetaca posljednjih dana.

-
- Our Heritage, A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.* 2006. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.
- Teachings of Presidents of the Church Joseph Smith.* 2007. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.
- The Testimony of the Prophet Joseph Smith, Serbian.* 2007. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.
- The Gospel of Jesus Christ.* 2007. Salt Lake City: Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, The Plan of Salvation. Serbian, Prospekt CIHSPD.
- The Restoration of the Gospel of Jesus Christ. 2007. Serbian, Prospekt CIHSPD.

Sadržaj

Danijel Sinani	
URBANI KULTURNI IDENTITETI I RELIGIOZNOST U SAVREMENOM KONTEKSTU	5
Ivan Kovačević i Vladimira Ilić	
NEKI PROBLEMI PROUČAVANJA IDENTITETA U SRBIJI	11
Bojan Žikić i Marija Ristivojević	
БЕОГРАД КАО КУЛТУРНИ СИМБОЛ: МОГУЋИ ТЕМАТ ЕТНОЛОШКОГ И АНТРОПОЛОШКОГ ПРОУЧАВАЊА У ОКВИРУ ПОКУШАЈА ФОРМУЛИСАЊА ПРЕДЛОГА ЗА БЕОГРАДСКЕ СТУДИЈЕ	29
Miloš Milenković	
O (NE)MOGUĆNOSTI ZAŠTITE RELIGIJSKIH KONCEPTA I PRAKSI KAO NEMATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE U KONTEKSTU PRIDRUŽIVANJA REPUBLIKE SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI	49
Ljubica Milosavljević i Marko Pišev	
PRILOG PROUČAVANJU URBANOG KULTURNOG NASLEĐA PUTEM DEKONSTRUISANJA PROCESA KONSTRUISANJA STAROSTI KAO DRUŠTVENOG PROBLEMA U SRBIJI: PRELIMINARNA RAZMATRANJA	81

Marija Ristivojević i Bojan Žikić PREDSTAVE O ROKENROLU KAO URBANOM KULTURNOM NASLEĐU	101
Marko Pišev i Ljubica Milosavljević MESTA STRAHA: TRETMAN URBANIH FENOMENA U MODERNOJ HOROR PROZI – ANTROPOLOŠKA PERSPEKTIVA	119
Ana Banić Grubišić SLIKA GRADA U FILMOVIMA POSTAPOKALIPSE	149
Ivana Gačanović O DECENTRIRANJU NAVIJAČKIH IDENTITETA: IMA LI ROMANTIKE U NAVIJANJU?	173
Vladimira Ilić i Mladen Stajić RELIGIJA I EMOCIJE: MOGUĆI PRAVCI IZUČAVANJA ...	197
Nina Kulenović i Danijel Sinani ALTERNATIVNI RELIGIJSKI IDENTITETI: CRKVA ISUSA HRISTA SVETACA POSLEDNJIH DANA – OPŠTI PODACI I STRUKTURA ORGANIZACIJE	215
Mladen Stajić i Nina Kulenović KRATKA ISTORIJA CRKVE ISUSA HRISTA SPD U SVETU I NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE	241

Izdavači: "Srpski genealoški centar", Radnička 50, Beograd i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, Čika Ljubina 18-20. Za izdavače: Filip Niškanović i Bojan Žikić. Urednik: Miroslav Niškanović. Kompjuterska obrada i štampa: SGC, Beograd. Tiraž: 500 primeraka. Beograd 2013.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

2:39(082)

УРБАНИ културни идентитети и религиозност у савременом контексту : тематски зборник / уредио Данијел Синани. – Београд : Српски генеалогски центар : Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета, 2013 (Београд : Српски генеалогски центар). – 270 стр. ; 17 цм. – (Етнологска библиотека / [Српски генеалогски центар] ; књ. 73)

Тираж 500. – Стр. 5-9: Предговор / Данијел Синани. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад.

ISBN 978-86-83679-89-8

- a) Религија – Антрополошки аспект – Зборници
- b) Културни идентитет – Зборници

COBISS.SR-ID 203678988